

NOTISER

Nils-Arvid Bringéus: *Julstugor och sommarlag. Om ungdomens nöjesliv i Skåne i gången tid*. Carlssons, Stockholm 2005. 164 s., ill. ISBN 91-7203-654-0.

Under rubriken *Julstugor och sommarlag. Om ungdomens nöjesliv i Skåne i gången tid*, har Nils-Arvid Bringéus samlat tio olika texter på temat ungt nöjesliv. Tre av kapitlen är nyskrivna, de övriga sju har publicerats i andra sammanhang och återfinns här i vissa fall i redigerad form. I förordet pekar författaren på föreningspunkter mellan de ibland till synes disparata texterna. ”De behandlar alla samma region och epok men också spänningsfältet är gemensamt mellan överhet och undersåtar, husbondfolk och tjänare, män och kvinnor, gifta och ogifta, ungdom och vuxna, fest och vardag, regler och överträdelser, heder och skam, religiöst och profant, högt och lågt” (s. 7). Varje kapitel inleds med en beskrivning av den specifika sed, visa eller det rim som står i fokus, t.ex. knutsgubbarna, slå katten ur tunnan eller en Göingevisa. Variationer och förändringar tas upp till diskussion, liksom kontext och ursprung. En analys av innebörder finns också med. Efter varje kapitel följer en förteckning över källor och litteratur.

Tillsammans ger varje text en inblick i en annan tid, i ett annat samhälle grundat på andra förutsättningar än dagens med konsekvenser för hur vardagslivet gestaltade sig. Ett exempel på detta är seden att kasta in julaknutor, behandlad i kapitel två. En grundläggande förutsättning för att kunna genomföra detta var att alla hushåll hade en öppen och olåst ytterdörr. Ett annat exempel är när Bringéus antyder en förändrad syn på katter och andra husdjur som en förklaring till att man slutade leka slå katten ur tunnan. Även om själva sederna står i centrum, funderar man som läsare både på dessa grundläggande förutsättningar och på de förändringar som gjorts vissa av sederna omöjliga idag.

Att skriva om seder och bruk i gången tid är något etnologer av idag sällan ägnar sig åt. Det kan tyckas vara beklagligt eftersom det är en av de forskningsgrenar den breda allmänheten ofta förknippar med etnologi. Frågan

är hur man får temat att kännas intressant för läsaren, såväl för den ämneskunniga som för den intresserade allmänheten. Här kan jag tycka att Nils-Arvid Bringéus gör det lite enkelt för sig genom att låta trycka om gammalt material utan någon närmare bearbetning. Även om anledningen till detta är att målgruppen, den intresserade allmänheten, inte så lätt kommer åt innehållet i Rig eller i Tradisjon, känns det ändå som om det blir för mycket av ”gammal skåpmat”. Synd då Bringéus kan konsten att skriva både entusiastiskt och underhållande om de ämnen han så totalt behärskar.

Anneli Palmköld, Halmstad

Jan-Öjvind Swahn: *Olaus Magnus bilder: utsnitt ur Olaus Magnus historia om de nordiska folken muntert kommenterade av Jan-Öjvind Swahn*. Historiska Media, Lund 2005. 191 s., ill. ISBN 91-85057-82-7.

De flesta författare som skrivit om något ämne med anknytning till nordisk kulturhistoria har haft anledning att referera till Olaus Magnus. Framför allt har författare och förlag gärna använt sig av en eller flera av hans många och fascinerande bilder som på ett levande sätt skildrar senmedeltida förhållanden. Med Olaus Magnus menar vi hans stora verk *Historia de gentibus septentrionalibus* från 1555. Först i början av 1900-talet utkom det i fyra mäktiga band i svensk språkdräkt under titeln *Historia om de nordiska folken*. Det har senare utkommit i nya utgåvor, senast i en pocketutgåva 2001! Vare sig man nu är intresserad av etnobiologi, gastronomihistoria, kyrkohistoria, medeltidsförhållanden eller samernas historia måste man rådfråga Olaus Magnus. Men för flertalet läsare blir Olaus Magnus uppgifter meningslösa om man inte också konsulterar John Granlunds lärda kommentarband från 1951, där Olaus Magnus uppgifter granskas mot förlagor och ställs mot andra uppgifter. På så vis kan man gallra bort rena översättningar ur äldre verk – sådana är många – och ta fasta på sådant som bygger på samtidsuppgifter och rentav självsyn. Olaus